PRIM'AWLA TAL-QORTI ĊIVILI

IMĦALLEF

ONOR. CHRISTIAN FALZON SCERRI

Seduta ta' nhar il-Ġimgħa, 21 ta' Ottubru, 2022

Rikors Maħluf Nru: 584/2021

SAMIRA BORG

VS.

L-AVUKAT ĠENERALI

Il-Qorti:

1. Din hija sentenza finali dwar azzjoni mibdija mill-attriċi taħt l-**artikolu 469B** tal-**Kap 12 tal-Liġijiet ta' Malta**;

Daħla

2. B'rikors maħluf imressaq fis-**17 ta' Ġunju, 2021**, l-attriċi fissret li hija kienet indarbet wara li kienet involuta f'ħabta li ġrat fl-10 ta' Frar, 2020. Tgħid li minħabba dan l-inċident, kienet infetħet inkjesta maġisterjali mmexxija mill-Maġistrata Astrid May Grima;

3. Wara li saret taf li din l-inkjesta kienet tlestiet, hija kienet bagħtet ittra uffiċjali lill-Avukat Ġenerali fl-1 ta' Ġunju, 2021, sabiex hija tkun tista' tikseb kopja tal-proċess

verbali li għalaq l-inkjesta. L-Avukat Ġenerali wieġbet lura b'ittra uffiċjali tal-10 ta' Ġunju, 2021 u qalet li ma kienx fl-interess tal-ġustizzja illi tagħti aċċess għall-proċess verbali, għalkemm ma warrbitx il-fatt li dan l-aċċess seta' jingħata fil-futur;

4. Billi skont l-attriċi din id-deċiżjoni tal-Avukat Ġenerali ma kinitx waħda motivata u xierqa, hija ressqet din il-kawża u talbet lil din il-qorti sabiex:

> *«i. Tiddikjara li d-deċiżjoni tal-konvenut Avukat Ġenerali li ma jurix jew ma jagħtix kopja lill-attriċi tal-proċess verbali tal-inkjesta dwar Karl Grech detentur tal-karta tal-identità 172394M fil-periklu tal-mewt, wara li kien involut f'inċident tat-traffiku bil-mutur fi Triq tal-Barrani, Ħal Tarxien nhar l-10 ta' Frar, 2020 hija nulla, invalida jew mingħajr effett stante li dik id-deċiżjoni mhijiex imsejsa kif jixraq fuq konsiderazzjonijiet ta' liġi u/jew hija irraġonevoli ai termini tal-Artikolu 469B(1) tal-Kapitolu 12 tal-Liġijiet ta' Malta;*
>
> *ii. Konsegwentement, tibgħat lura l-każ lill-Avukat Ġenerali u, prevja kwalsijasi dikjarazzjoni meqjusa opportuna f'dan ir-rigward tordna lill-Avukat Ġenerali biex jirrevedi din id-deċiżjoni u b'hekk jgħaddi biex juri jew jagħti lill-attriċi kopja tal-proċess verbali li ġie konkluż mill-Maġistrat Dott. Astrid May Grima f'din l-inkjesta;*
>
> *Bl-ispejjeż kontra l-konvenut li minn issa huwa msejjaħ għas-subizzjoni u b'riżerva għal kull dritt ta' azzjoni ulterjuri, inkluż kull dritt ta' azzjoni kostituzzjonali, spettanti lill-attriċi.»*

5. L-Avukat Ġenerali ressqet risposta maħlufa fid-**<u>9 ta' Lulju, 2021</u>** u fiha ressqet dawn l-eċċezzjonijiet:

> *«i. Illi t-talbiet attriċi huma infondati fil-fatt u fid-dritt u għandhom jiġu miċħuda bl-ispejjeż kontra l-istess attriċi;*
>
> *ii. Illi l-eżami li trid tagħmel dina l-Onorabbli Qorti huwa jekk id-deċiżjoni li ngħatat mill-Avukat Ġenerali hijiex deċiżjoni li ma tkunx imsejsa kif jixraq fuq konsiderazzjonijiet ta' liġi jew li dik id-deċiżjoni tkun irraġjonevoli in kwantu li ebda prosekutur raġjonevoli ma kellu jasal għaliha. Illi, kif ser jirriżulta fil-kors ta' dawn il-proċeduri, huwa ċar li hemm kunsiderazzjonijiet legali li jimpedixxu lill-eċċipjenti milli jingħata aċċess għal, jew kopja tal-proċess verbal;*

iii. Illi, tenut kont dak dikjarat fit-8 premessa tar-Rikors promotur, u ċioè illi l-ħtieġa għall-aċċess għall-informazzjoni kontenuta fil-proċess verbal de quo hija "sabiex hija tkun tista' tirregola ruħha bil-għan li tipproċedi ċivilment kontra l-persuni responsabbli għall-inċident", jiġi eċċepit illi kull min jista' b'xi mod possibbilment jerfa' xi responsabilità ċivili jista' jiġi faċilment identifikat bi studju bir-reqqa tal-fatti tal-każ, u dan abbażi wkoll tal-fatt fih innifsu li l-attriċi għexet il-każ personalment, u għaldaqstant din il-motivazzjoni li qed tippromwovi l-istess attriċi ma tistax treġi;

iv. Illi żgur ma kenitx id-deċiżjoni ta' l-Avukat Ġenerali, impunjata permezz ta' din il-proċedura, li qed twaqqaf lill-attriċi milli tipproċedi ċivilment kontra min l-attriċi tħoss li jista' jkun responsabbli lejha ċivilment għall-korriment li hija soffriet, u ċertament id-deċiżjoni ta' l-Avukat Ġenerali żgur ma rrekatx ebda preġudizzju kuntrarjament għal dak allegat fil-11-il premess tar-Rikors promotur. Fuq kollox:

a. L-azzjoni ċivili hija separata u distinta minn dik penali;

b. Il-konklużjonijiet ta' l-inkjesta maġisterjali m'għandhom ebda riskontru fuq l-eżitu ta' kawża ċivili, iżjed u iżjed meta wieħed jikkunsidra d-differenza fil-grad ta' prova bejn azzjoni ċivili u dik penali;

c. Kif diġà ingħad, b'ebda mod ma jista jingħad li huwa mistur lill-attriċi kontra min jista' jkollha xi dritt ta' azzjoni, kif jista' jidhrilha, inkluż is-salvagwardji kollha li jipprovdi lilha l-Kodiċi ta' Organizzazzjoni u Proċedura Ċivili sabiex tissalvagwardja d-drittijiet tagħha u tottjeni l-interruzzjoni tal-preskrizzjoni;

d. Illi anke jekk għall-grazzja tal-argument ikun hemm persuni injoti li jistgħu jerfgħu xi responsabilità ċivili versu l-attriċi, l-Artikolu 2137 tal-Kap.16 tal-Liġijiet ta' Malta jiddisponi li t-terminu preskrittiv jibda jiddekorri minn meta min jippretendi li għandu xi dritt ikun f'qagħda jeżerċitah, u għaldaqstant ma hemm ebda biża' li kwalunkwe dritt spettanti l-attriċi jiġi preskritt sakemm kopja tal-proċess verbal jiġi effettivament rilaxxat lilha;

v. Illi l-Inkjesta Maġisterjali nbdiet fuq rapport tal-Pulizija Eżekuttiva u mhux fuq inizjattiva tal-attriċi. Il-proċess verbali la ġie rilaxxat lill-attriċi u lanqas lill-persuni ohra li setgħu kellhom xi interess jew seta' kellhom involviment fl-inċident de quo. Kif diġà ġiet infurmata l-attriċi, ma hux eskluż li fil-ġejjieni kopja tal-atti tal-inkjesta jiġu rilaxxati favur tagħha u dan fil-mument propizju u ċioè sabiex il-proċeduri kollha li setgħu rriżultaw mill-inċident stradali jiġu salvagwardjati;

vi. Illi t-test tar-raġjonevolezza tad-deċiżjoni impunjata jrid isir b'kunsiderazzjoni u proporzjon għall-esiġenzi ta' l-attriċi, u l-interess pubbliku, li jinkludi l-interess tal-ġustizzja;

vii. Illi l-esponenti tissottometti illi dejjem aġixxiet korrettement u skont il-liġi u bi tħaris tal-istess, u għaldaqstant din il-Qorti għandha tiċħad it-talbiet attriċi;

Salv eċċezzjonijiet ulterjuri.»

6. Waqt is-seduta tad-9 ta' Mejju, 2022, l-avukat tar-rikorrenti ddikjara li huwa kiseb kopja sħiħa tal-proċess verbali mill-atti kriminali li ttieħdu mill-Pulizija kontra Karl Grech (ara paġna 92 tal-atti tal-kawża);

7. B'digriet mogħti fil-5 ta' Lulju, 2022 (ara paġni 112 u 113 tal-atti tal-kawża), il-qorti awtorizzat lill-Avukat Ġenerali tressaq żewġ eċċezzjonijiet oħra;

8. It-tieni risposta maħlufa tal-Avukat Ġenerali tressqet fit-**<u>12 ta' Lulju, 2022</u>** u fiha ngħad hekk:

«i. Illi preliminarjament, l-esponenti jeċċepixxi li l-mertu odjern huwa ormai eżawrit stante li ma fadalx lok biex isir l-eżami mitlub fl-ewwel talba u li għandha tiġi dikjarata bħala tali;

ii. Illi preliminarjament ukoll, l-esponenti jeċċepixxi n-nuqqas ta' interess ġuridiku tar-rikorrenti fl-azzjoni odjerna stante li r-rikorrenti ottjeniet mhux biss kopja tal-proċess verbal relattiv, iżda akkwistat ukoll kopja tal-inkjesta maġisterjali sħiħa, u huwa propriju għalhekk illi jonqos l-interess ġuridiku biex tkompli tvanta t-talbiet tagħha f'din il-kawża.»

9. Saret trattazzjoni finali tal-kawża fis-17 ta' Ottubru, 2022 u dakinhar il-kawża tħalliet għas-sentenza sabiex din tingħata llum;

Fatti

10. Bejn it-tmienja u t-tmienja u kwart ta' bil-lejl, tal-10 ta' Frar, 2021, Karl Grech kien

qed isuq mutur tal-għamla Yamaha YZF R6*,* fi Triq tal-Barrani, f'Ħal Tarxien. Riekba miegħu fuq il-mutur, bħala passiġiera, kien hemm l-attriċi Samira Borġ;

11. Karl Grech daħal ġo strixxa ċentrali (*central strip*) biex jevita milli jidħol ġo barrikati tal-konkos li kienu qegħdin jagħlqu t-triq. Kemm Grech u kif ukoll l-attriċi jgħidu fl-affidavits tagħhom li dak il-ħin it-triq kienet mudlama u ma kienx hemm dawl li juri li kien hemm dawn il-barrikati f'nofs tat-triq (ara paġni 24 u 31 tal-atti tal-kawża);

12. Minħabba l-ħabta, Karl Grech u Samira Borġ spiċċaw l-isptar ibatu minn ġrieħi gravi (ara r-rapport tal-Pulizija f'paġni 55 sa 62 tal-atti tal-kawża). Skont ċertifikat maħruġ minn Mr Massimo Abela fil-25 ta' Marzu, 2021, l-attriċi kienet qiegħda tbati minn diżabbiltà permanenti ta' 5% (ara paġni 6 sa 9 tal-atti tal-kawża);

13. Billi l-inċident kien wieħed serju, infetħet inkjesta mmexxija mill-Maġistrata Astrid May Grima;

14. Samira Borġ tgħid fl-affidavit tagħha li hija kienet ta' sikwit iċċempel fis-sigrieta tal-Maġistrata Grima biex tkun taf fiex wasslet l-inkjesta u f'April 2021 hija ġiet mgħarrfa li l-inkjesta kienet ingħalqet u l-atti tagħha kienu ntbagħtu lill-uffiċċju tal-Avukat Ġenerali (ara paġna 24 tal-atti tal-kawża);

15. Mix-xiehda ta' Franklin Calleja, Reġistratur tal-Qrati Kriminali, l-inkjesta ngħalqet fil-15 ta' April, 2021 (ara paġna 38 tal-atti tal-kawża);

16. Fis-16 ta' April, 2021, l-avukat tal-attriċi bagħat ittra elettronika lill-Uffiċċju tal-Avukat Ġenerali biex jikseb kopja sħiħa tal-proċess verbali (ara paġna 29 tal-atti tal-kawża). Minkejja qsim ta' għadd ta' korrispondenza elettronika bejn l-avukat tal-attriċi u l-Uffiċċju tal-Avukat Ġenerali, kopja ta' dan il-proċess verbali baqgħet ma ngħatatx (ara paġni 26 sa 30 tal-atti tal-kawża). Ir-raġunijiet mogħtija mill-Uffiċċju tal-Avukat Ġenerali kienu li skont l-**artikolu 518 tal-Kodiċi Kriminali** hija fid-diskrezzjoni tal-Avukat Ġenerali li tiddeċiedi jekk għandhiex tgħaddi kopja tal-

proċess verbali jew le;

17. Sadattant fis-7 ta' Mejju, 2021, il-Pulizija ħarġet akkużi kontra Karl Grech talli fl-10 ta' Frar, 2020 huwa involontarjament ikkaġuna ġrieħi ta' natura gravi fuq il-persuna ta' Samira Borġ u talli saq il-mutur bla kont, b'mod traskurat u perikoluż (ara paġna 53 tal-atti tal-kawża);

18. Fl-1 ta' Ġunju, 2021, l-attriċi bagħtet ittra uffiċjali lill-Avukat Ġenerali sabiex hija tipprovdi raġunijiet fejjieda għaliex hija ma kinitx qiegħda tagħti kopja ta' dan il-proċess verbali (ara paġna 10 tal-atti tal-kawża);

19. L-Avukat Ġenerali wieġbet lura b'ittra uffiċjali tal-10 ta' Ġunju, 2021 (ara paġna 11 tal-atti tal-kawża) u qalet hekk:

> *«f'dan l-istadju ma jkunx fl-aħjar interess tal-ġustizzja illi jagħti aċċess għall-proċess verbali tal-inkjesta iżda dan ma jeskludix illi fil-futur l-esponent jagħti l-aċċess mitlub.»*

20. Billi għall-attriċi, din it-tweġiba ma kinitx sodisfaċenti, hija fetħet din il-kawża fis-17 ta' Ġunju, 2021;

21. Fl-4 ta' April, 2022, il-Qorti tal-Maġistrati (Malta) iddikjarat il-proċeduri kriminali mmexxija mill-Pulizija kontra Karl Grech bħala preskritti;

22. Imbagħad fis-seduta tad-9 ta' Mejju, 2022, l-avukat tar-rikorrenti ddikjara quddiem din il-qorti li huwa kiseb kopja sħiħa tal-proċess verbali mill-atti kriminali li ttieħdu mill-Pulizija kontra Karl Grech. L-istess avukat ikkonferma wkoll li l-proċeduri kontra Karl Grech ġew estinti minħabba preskrizzjoni tal-azzjoni kriminali (ara paġna 92 tal-atti tal-kawża);

Konsiderazzjonijiet

23. Kif ingħad aktar kmieni l-azzjoni tal-lum tinsab imsejsa fuq l-**artikolu 469B tal-Kap 12 tal-Liġijiet ta' Malta**;

24. Dan l-artikolu li jitkellem dwar l-istħarriġ ġudizzjarju ta' deċiżjonijiet meħuda mill-Avukat Ġenerali m'ilux ħafna li ddaħħal fil-liġi Maltija. Fil-fatt din id-dispożizżjoni tal-liġi ddaħlet fil-liġi Maltija b'riħet l-**Att XLI tal-2020** (ara għal aktar tagħrif fuq is-suġġett, paġni 201 sa 204 tal-ktieb ***Maltese Administrative Law*** miktub minn **Tonio Borġ**);

25. Hekk kif wieħed dlonk jista' jara mill-**artikolu 469B(1)**, din il-qorti tista' tintalab biex tistħarreġ żewġ suriet biss ta' deċiżjonijiet meħuda milll-Avukat Ġenerali, jiġifieri: (i) meta l-Avukat Ġenerali jiddeċiedi li ma ssirx prosekuzzjoni skont is-setgħat mogħtija lilu; u (ii) meta l-Avukat Ġenerali jagħżel li ma jurix jew ma jagħtix kopja ta' proċess verbali skont il-*proviso* tal-**artikolu 518 tal-Kodiċi Kriminali**;

26. Fil-każ tagħna, l-istħarriġ ġudizzjarju li trid li jsir l-attriċi f'din il-kawża jolqot it-tieni għamla ta' deċiżjoni, *viz*. id-deċiżjoni tal-Avukat Ġenerali li ma jurix jew ma jnewwilx kopja tal-proċess verbali. Skont l-ewwel *proviso* tal-**artikolu 518 tal-Kodiċi Kriminali,** proċessi verbali u kull xiehda u dokumenti mdaħħlin magħhom għandhom jintwerew, u kopji tagħhom jingħataw, biss fid-diskrezzjoni tal-Avukat Ġenerali u bil-ħlas ta' dawk id-drittijiet li jistgħu jiġu stabbiliti mill-Ministru responsabbli għall-ġustizzja skont l-**artikolu 695 tal-Kodiċi Kriminali**;

27. Issa l-Avukat Ġenerali fit-**<u>tieni risposta maħlufa</u>** tagħha mressqa fit-12 ta' Lulju, 2022, tenniet li ladarba l-attriċi rnexxilha tikseb kopja tal-proċess verbali sakemm kienet miexja din il-kawża, allura ma hemmx bżonn li tingħata sentenza dwar l-ewwel talba tagħha fuq jekk id-deċiżjoni tal-Avukat Ġenerali għandhiex titqies

bħala nulla jew le skont l-**artikolu 469B tal-Kap 12 tal-Liġijiet ta' Malta**. Iżżid tgħid ukoll li minħabba din l-istess raġuni, l-attriċi lanqas għandha interess ġuridiku biex tkompli b'din il-kawża;

28. L-Avukat Ġenerali kien ikollha raġun f'dawn l-eċċezzjonijiet tagħha, jiġifieri, li l-iskop tal-kawża spiċċa fix-xejn u li l-attriċi m'għandhiex aktar interess fil-kawża, li kieku l-Avukat Ġenerali u l-attriċi ftehmu kif kellhom jitħallsu l-ispejjeż ta' din il-kawża u l-attriċi għaddiet biex ċediet l-atti tal-kawża. Madankollu billi l-attriċi qiegħda ssostni li hija ma fetħietx din il-kawża b'kapriċċ u billi l-Avukat Ġenerali dehrilha li hija ma kellhiex terfa' l-ispejjeż ġudizzjarji tal-attriċi għaliex temmen li kellha raġuni tajba biżżejjed biex ma tagħtix kopja tal-proċess verbali lill-attriċi, allura din il-qorti ma tistax tgħid li t-tilwima ta' bejn il-partijiet tinsab magħluqa kollha kemm hi;

29. Il-qorti qiegħda żżomm f'moħħha hawnhekk ir-regola ġenerali tal-liġi fl-**artikolu 223(3) tal-Kap 12 tal-Liġijiet ta' Malta** li tgħid li l-parti telliefa f'kawża għandha terfa' l-ispejjeż tagħha. Sewwasew f'dan il-każ, biex din il-qorti tiddeċiedi min fost il-partijiet għandu jħallas l-ispejjeż tal-kawża, hija bilfors trid tidħol fuq il-mertu dwar jekk l-attriċi kellhiex raġuni tajba biex titlob l-istħarriġ ġudizzjarju tad-deċiżjoni tal-Avukat Ġenerali li ma tagħtix kopja tal-proċess verbali;

30. Fuq kollox, din il-qorti tqis li anke jekk l-attriċi rnexxilha tikseb kopja tal-proċess verbali minn għejun differenti mill-Uffiċċju tal-Avukat Ġenerali, din il-qorti xorta waħda għandha bżonn tiddeċiedi l-ewwel talba attriċi dwar jekk id-deċiżjoni tal-Avukat Ġenerali li ma tnewwilx kopja tal-proċess verbali kinitx waħda legali u raġonevoli. Favur jew kontra, id-deċiżjoni ta' din il-qorti dwar l-ewwel talba attriċi hija rilevanti u neċessarja biex din il-qorti tkun tista' tiddeċiedi l-kap tal-ispejjeż (ara f'dan is-sens ***Grace Spiteri v. L-Avukat Ġenerali*** deċiża mill-Qorti Kostituzzjonali fis-17 ta' Marzu, 2021 u ***Edgar Borġ et v. Alexia Eminyan*** deċiża mill-Qorti tal-Appell fit-18 ta' Lulju, 2017);

31. Jiġi b'hekk, li l-Avukat Ġenerali ma tgħidx tajjeb fl-ewwel eċċezzjoni tat-tieni risposta maħlufa tagħha, li din il-qorti m'għandhiex għalfejn tiddeċiedi l-ewwel talba attriċi. Bil-maqlub, din il-qorti *nolens volens* għandha bżonn tiddeċiedi l-ewwel talba attriċi minħabba li ma ntlaħaqx qbil bejn il-partijiet dwar l-ispejjeż ta' din il-kawża u l-attriċi baqgħet sal-lum ma ċedietx din it-talba. Anzi l-qorti jkollha tistqarr li ma tifhimx għaliex l-Avukat Ġenerali - li kienet taf li din il-kawża baqgħet f'ħoġor il-qorti għar-raġuni biss ta' nuqqas ta' ftehim bejn il-partijiet dwar l-ispejjeż ġudizzjarji - għażlet it-triq li tkabbar aktar l-ispejjeż ġudizzjarji billi tressaq risposta maħlufa oħra b'eċċezzjonijiet ġodda. F'qagħda bħal din, l-għaqal u l-prudenza kienu jitolbu li l-Avukat Ġenerali ma tkomplix iżżid l-ispejjeż ġudizzjarji billi titlob lill-qorti biex tiddeċiedi punti u eċċezzjonijiet ġodda. Iżda jidher li ma kellux ikun hekk;

32. L-ewwel eċċezzjoni tat-tieni risposta maħlufa għalhekk qiegħda tiġi miċħuda;

33. Fuq l-eċċezzjoni l-oħra tal-Avukat Ġenerali, dwar jekk l-attriċi tilfitx l-interess ġuridiku biex tkompli b'din il-kawża, din il-qorti tibda billi tgħid li l-attriċi ma tilfitx il-leġittimazzjoni attiva biex tkompli bl-ewwel talba tagħha għaliex kif għidna aktar 'il fuq, din il-qorti għandha bżonn tiddeċiedi din l-ewwel talba biex imbagħad minn hemm hija tkun tista' tistabbilixxi jekk kienx hemm bżonn li l-attriċi tiftaħ din il-kawża jew le minħabba l-kwistjoni tal-ispejjeż tal-kawża;

34. Min-naħa l-oħra, il-qorti tqis li m'għandhiex għalfejn tiddeċiedi t-tieni talba attriċi għaliex jekk iktar 'il quddiem f'din is-sentenza hija ssib li d-deċiżjoni tal-Avukat Ġenerali, li ma tgħaddix kopja tal-proċess verbali, kienet tabilħaqq waħda illegali u irraġonevoli, allura ma hemmx bżonn li din il-qorti tordna lill-Avukat Ġenerali terġa' tiddeċiedi mill-ġdid dwar jekk għandux jingħata kopja tal-proċess verbali, ladarba l-attriċi rnexxilha takkwista kopja tal-proċess verbali minn bnadi oħra;

35. It-tieni eċċezzjoni tat-tieni risposta maħlufa tal-Avukat Ġenerali għalhekk qiegħda tiġi miċħuda safejn tolqot l-ewwel talba attriċi u qiegħda tiġi milqugħa safejn tolqot it-tieni talba attriċi;

36. Il-qorti sejra tgħaddi issa biex tqis it-**<u>tielet u r-raba' eċċezzjoni tal-ewwel risposta maħlufa</u>** tal-Avukat Ġenerali. Fihom hija tgħid li l-attriċi ma kellhiex bżonn tal-proċess verbali biex tiftaħ kawża ċivili kontra min jaħti għall-ġrieħi li ġarrbet u li d-deċiżjoni tal-Avukat Ġenerali li ma tgħaddilhiex kopja tal-proċess verbali ma ħolqitilha l-ebda preġudizzju biex tmexxi ċivilment;

37. Għalkemm dan li qed tgħid l-Avukat Ġenerali jista' jkun minnu, madankollu fil-fehma tal-qorti dawn l-eċċezzjonijiet huma għalkollox irrilevanti f'azzjoni mibdija taħt l-**artikolu 469B tal-Kap 12 tal-Liġijiet ta' Malta**. Imkien ma hemm miktub f'dan l-artikolu tal-liġi, li l-azzjoni ta' stħarriġ ġudizzjarju ta' deċiżjoni tal-Avukat Ġenerali, tiddependi fuq jekk ir-rikorrent jistax jipproċedi b'kawża ċivili kontra ħaddieħor jew le. Tassew, l--azzjoni ta' stħarriġ ġudizzjarju mhijiex magħluqa għal min bħall-attriċi jista' jinqeda b'azzjoni ċivili biex ifittex lil min huwa responsabbli għall-inċident;

38. Fuq kollox, il-qorti tifhem li l-attriċi kellha bżonn kopja tal-proċess verbali appuntu biex jgħinha fid-deliberazzjonijiet tagħha flimkien mal-avukati tagħha dwar jekk hija għandhiex tiftaħ kawża ċivili u jekk iva, kontra min għandha tiftaħha;

39. Dawn iż-żewġ eċċezzjonijiet ma jżommux lil din il-qorti milli tqis l-azzjoni tal-attriċi u għalhekk dawn ukoll qegħdin jiġu miċħuda;

40. Il-**<u>ħames eċċezzjoni tal-ewwel risposta maħlufa</u>** tal-Avukat Ġenerali tgħid li l-proċess verbali ma ġie mogħti lil ħadd u li mhux eskluż li fil-ġejjieni dan jingħata lill-attriċi;

41. Fil-fatt ġara li l-attriċi rnexxilha ġġib kopja tal-proċess verbali, għalkemm mhux mingħand l-Avukat Ġenerali. Hu x'inhu l-każ, anke li kieku l-attriċi baqgħet ma ġabitx il-proċess verbali, il-fatt waħdu li l-Avukat Ġenerali ma tat il-proċess verbali lil ħadd huwa argument li ma jistax imewwet azzjoni taħt l-**artikolu 469B tal-Kap**

12 tal-Liġijiet ta' Malta, bħalma lanqas ma jista' jmewwitha l-argument li l-proċess verbali jista' jingħata fil-futur;

42. Bil-ħniena għandu għalfejn jingħad, l-Avukat Ġenerali ma tistax tippretendi li tinħeles minn azzjoni ta' stħarriġ ġudizzjarju billi sempliċement tgħid li l-proċess verbali m'għadditu lil ħadd jew li hija tista' tagħti l-proċess verbali fil-ġejjieni. Li kieku kien hekk, l-ebda azzjoni ta' stħarriġ ġudizzjarju ma tkun tista' titressaq 'il quddiem u l-leġislatur ikun ġie li daħħal rimedju fil-liġi li huwa bla sugu. Il-qorti iżda temmen li l-leġislatur ma daħalx dan ir-rimedju b'mod superfluwu, iżda kellu f'moħħu li tabilħaqq jipprovdi rimedju effettiv liċ-ċittadin biex jiġi mistħarreġ jekk l-Uffiċċju tal-Avukat Ġenerali, bħal kull awtorità ammistrattiva oħra, ikunx qiegħed iwettaq dmirijietu skont il-liġi, b'kompetenza, b'diliġenza, b'serjetà u b'responsabbilità;

43. Din l-eċċezzjoni, li fil-fehma tal-qorti hija x'aktarx waħda fiergħa, qiegħda tiġi mwarrba;

44. Il-qorti sejra issa tissokta biex tqis l-**<u>ewwel talba attriċi</u>** fid-dawl tal-eċċezzjonijiet l-oħra li fadal tal-Avukat Ġenerali. Fil-qosor, filwaqt li l-attriċi qiegħda tilmenta li l-Avukat Ġenerali ma tat l-ebda raġuni għaliex kienet qiegħda tirrifjuta li tagħti l-proċess verbali, fuq ix-xaqliba l-oħra l-Avukat Ġenerali qiegħda tgħid li hija kellha raġunijiet tajba u skont il-liġi biex ma tnewwilx il-proċess verbali;

45. Skont l-**artikolu 469B(1) tal-Kap 12 tal-Liġijiet ta' Malta**, biex l-attriċi tirnexxi fl-ewwel talba tagħha hija jrid iseħħilha turi lil din il-qorti li d-deċiżjoni tal-Avukat Ġenerali ma kinitx imsejsa kif jixraq fuq konsiderazzjonijiet ta' liġi u/jew li dik id-deċiżjoni kienet tant irraġonevoli li ebda prosekutur f'sensih ma kien jasal għal dik id-deċiżjoni;

46. Fi kliem ieħor, dak li trid teżamina din il-qorti f'dan il-każ huwa biss il-legalità u r-

raġonevolezza tad-deċiżjoni tal-Avukat Ġenerali li ma tagħtix kopja tal-proċess verbali. Naturalment biex din il-qorti tkun tista' tagħmel dan, hija trid tkun taf bil-motivazzjonijiet li jkunu xprunaw lill-Uffiċċju tal-Avukat Ġenerali biex jiċħad it-talba għall-aċċess tal-proċess verbali;

47. L-għoti u t-tismija tar-raġunijiet li jkunu wasslu għad-deċiżjoni tal-Avukat Ġenerali huma għodda meħtieġa li biha wieħed jista' jqis is-siwi ta' dik id-deċiżjoni. Fuq is-saħħa ta' dawk ir-raġunijiet, wieħed ikun jaf x'ikun wassal lill-Uffiċċju tal-Avukat Ġenerali biex iddeċieda kif iddeċieda u x'qies l-istess Uffiċċju biex wasal għal deċiżjoni bħal dik;

48. Naturalment fid-dmir tiegħu li jipprovdi motivazzjoni, l-Uffiċċju tal-Avukat Ġenerali m'għandux għalfejn jikteb xi studju mirqum imma għandu għallinqas jagħti tagħrif biżżejjed biex wieħed ikun jista' jifhem għaliex it-talba tiegħu li jara l-proċess verbali tkun qiegħda tiġi miċħuda;

49. Fil-każ tagħna, kif jidher mill-ittra uffiċjali tal-10 ta' Ġunju, 2021, l-unika raġuni li l-Avukat Ġenerali tat lill-attriċi għaliex ma setgħetx tara l-proċess verbali kienet li fil-preżent ma kienx fl-aħjar interess tal-ġustizzja illi tagħti aċċess għall-proċess verbali;

50. Huwa evidenti li din ir-raġuni mogħtija mill-Avukat Ġenerali ma fiha spjegazzjoni u tagħrif ta' xejn. Kif jgħid il-Malti, b'din it-tweġiba l-Avukat Ġenerali kienet qiegħda biss tipprova taqta' l-għatx bil-perżut. L-Avukat Ġenerali kellha tgħid għaliex ma kienx fl-interess tal-ġustizzja li tagħti aċċess tal-proċess verbali. Il-qorti għalhekk ma tistax tlum lill-attriċi talli qiegħda titlob f'din il-kawża biex tiġi mħassra din id-deċiżjoni tal-Avukat Ġenerali. Deċiżjoni din, li hija nieqsa minn kull forma ta' motivazzjoni;

51. Id-dħul fis-seħħ tal-**artikolu 469B(1) tal-Kap 12 tal-Liġijiet ta' Malta** tefa' obbligu fuq l-Uffiċċju tal-Avukat Ġenerali li jimmotiva d-deċiżjonijiet tiegħu marbuta maċ-

ċaħda tal-aċċess għall-proċess verbali. Dan hu hekk għaliex mingħajr motivazzjoni fid-deċiżjoni tal-Avukat Ġenerali, il-qorti ma tkunx tista' twettaq dmirijietha biex tistħarreġ il-legalità u r-raġonevolezza ta' dik id-deċiżjoni. L-Uffiċċju tal-Avukat Ġenerali għalhekk ma jistax jagħti deċiżjonijiet sajma minn kull motivazzjoni sabiex jevita milli joqgħod għall-iskrutinju tal-qorti;

52. Bħal kull awtorità pubblika oħra, l-Uffiċċju tal-Avukat Ġenerali jrid joqgħod ma' dak li titlob il-liġi. Ladarba l-liġi llum titlob li d-deċiżjonijiet tal-Uffiċċju tal-Avukat Ġenerali marbuta maċ-ċaħda tal-aċċess tal-proċessi verbali għandhom ikunu msejsa fuq konsiderazzjonijiet legali u raġonevoli, allura l-istess Uffiċċju ma jistax jiċħad dan l-aċċess billi jagħti deċiżjonijiet li ma jkun fihom l-ebda ħjiel fuq liema bażi dawn ikunu ngħataw. Togħġbu jew ma togħġbux, l-Uffiċċju tal-Avukat Ġenerali jrid jobdi l-liġi għaliex bħalma kien qal **Lord Denning** lill-Avukat Ġenerali fis-sentenza Ingliża tas-snin sebgħin, ***Gouriet v. Union of Post Office Workers and Others***, «*To every subject in this land, no matter how powerful, I would use Thomas Fuller's words over 300 years ago: 'Be you never so high, the law is above you'*»;

53. Tradott għall-każ tagħna, mhux biżżejjed għall-Uffiċċju tal-Avukat Ġenerali li jgħid biss, li mhuwiex fl-interess tal-ġustizzja li jagħti kopja tal-proċess verbali. Deċiżjoni bħal din, la hija msejsa fuq konsiderazzjoni legali u lanqas ma tista' titqies bħala waħda raġonevoli għaliex din ma fiha raġunijiet ta' xejn. Jiġi b'hekk, li din id-deċiżjoni għandha titqies bħala waħda nulla u invalida skont l-**artikolu 469B(1) tal-Kap 12 tal-Liġijiet ta' Malta**;

54. Waqt il-mixi ta' din il-kawża, però ġie ppreżentat affidavit tal-avukata Meredith Ebejer mill-Uffiċċju tal-Avukat Ġenerali, fejn qalet li l-proċess verbali ma ngħatax lill-attriċi għaliex kien hemm il-bżonn li jekk Karl Grech isir jaf bih, dan jaħrab minn Malta biex ma jħabbatx wiċċu mal-proċeduri kriminali;

55. Ir-riskju li wieħed jaħrab minn Malta jrid jitqies fil-kuntest tal-karattru tal-persuna,

tal-post fejn joqgħod, tax-xogħol tiegħu, tal-patrimonju tiegħu, ta' fejn tinsab il-familja tiegħu u tar-rabta li dak li jkun ikollu mal-pajjiż fejn huwa jkun ħa jiġi mixli. Fil-każ tagħna, l-avukata Ebejer ma ressqet l-ebda prova biex tikkonvinċi lil din il-qorti li tassew kien hemm il-biża' li Karl Grech jaħrab minn Malta meta wieħed iqis il-kriterji fuq imsemmija. Ma ntweriex pereżempju li Karl Grech kellu flus biżżejjed jew kuntatti biżżejjed biex ikun jista' jaħrab minn Malta u jgħix f'pajjiż barrani;

56. Fuq kollox, il-qorti ma taqbilx mal-avukata Ebejer li tabilħaqq kien hemm il-biża' li Karl Grech jaħrab minn Malta biex ma jweġibx għall-akkużi kriminali li kien ħa jiġi mixli bihom. Tant hu hekk, li ma ħariġx mill-ġbir tal-provi, li kien hemm xi mandat ta' arrest kontra Karl Grech. Il-qorti tistenna li jekk verament kien hemm il-biża' li Karl Grech jaħrab minn Malta minħabba n-natura serja tal-akkużi li kien ħa jiġi mixli bihom, il-Pulizija kienet tara x'tagħmel biex tarrestah jew għallinqas tieħu l-miżuri meħtieġa biex dan ma jkunx jista' jitlaq minn Malta;

57. Iżda l-ironija hija: li mhux talli Karl Grech ma ġiex arrestat, iżda talli skont id-deċiżjoni tal-Qorti tal-Maġistrati (Malta) mogħtija fl-4 ta' April, 2022, il-proċeduri kriminali mmexxija mill-Pulizija kontra Karl Grech ġew estinti għaliex tqiesu bħala preskritti;

58. Din mhix serjetà li wieħed jistenna mingħand l-awtoritajiet pubbliċi u l-qorti jkollha tistqarr li tinsab ferm imħassba, kif ukoll sogħbiena, bil-mod ta' kif ġraw l-affarijiet f'dan il-każ. Mela l-Uffiċċju tal-Avukat Ġenerali ddeċieda li ma jagħtix kopja tal-proċess verbali lill-attriċi għaliex deherlu li seta' jippreġudika l-proċeduri kriminali kontra Karl Grech, iżda mbagħad il-proċeduri kriminali kontra Karl Grech spiċċaw biex waqgħu minħabba li ġew ddikjarati bħala preskritti mill-Qorti tal-Maġistrati;

59. Minn dan kollu joħroġ ċar li mhumiex tajbin l-ewwel, it-tieni, is-sitt u s-seba' eċċezzjonijiet tal-Avukat Ġenerali meta tgħid li hija mxiet tajjeb u b'mod raġonevoli f'dan il-każ. Mill-banda l-oħra hija mistħoqqa l-ewwel talba tal-attriċi li d-deċiżjoni tal-Avukat Ġenerali li ma tagħtix kopja tal-proċess verbali hija waħda nulla, invalida

u bla effett skont l-**artikolu 469B tal-Kap 12 tal-Liġijiet ta' Malta**;

60. Hekk ukoll, ladarba din il-qorti qiegħda ssib li d-deċiżjoni tal-Avukat Ġenerali ma tiswiex, allura jiġi li l-attriċi ma fetħitx din il-kawża bla bżonn jew fil-vojt. Dan ifisser ukoll, li huwa xieraq li l-ispejjeż kollha ta' din il-kawża jitħallsu kollha mill-Avukat Ġenerali u dan minkejja li waqt il-mixi ta' din il-kawża, l-attriċi rnexxilha tikseb kopja tal-proċess verbali minn għejun differenti mill-Uffiċċju tal-Avukat Ġenerali. Wara kollox, din il-kawża saret għaliex intwera li l-Avukat Ġenerali ma tatx deċiżjoni kif imiss;

Deċiżjoni

Għaldaqstant għar-raġunijiet fuq imsemmija din il-qorti qiegħda taqta' u tiddeċiedi din il-kawża billi:

i. **<u>Tiċħad</u>** l-ewwel eċċezzjoni tat-tieni risposta maħlufa tal-Avukat Ġenerali għaliex mhux minnu li t-tilwima ta' bejn il-partijiet hija magħluqa;

ii. **<u>Tiċħad</u>** it-tieni eċċezzjoni tat-tieni risposta maħlufa tal-Avukat Ġenerali safejn tolqot l-ewwel talba attriċi għaliex l-attriċi għad għandha interess ġuridiku li tissokta bl-ewwel talba tagħha minħabba l-kap tal-ispejjeż; iżda **<u>tilqagħha</u>** safejn tolqot it-tieni talba attriċi għaliex hija tabilħaqq m'għandhiex aktar interess ġuridiku li titlob lill-Avukat Ġenerali terġa' tqis id-deċiżjoni tagħha li ma tagħtix kopja tal-proċess verbali, ladarba llum l-attriċi għandha kopja tal-proċess verbali;

iii. **<u>Tiċħad</u>** l-eċċezzjonijiet kollha tal-ewwel risposta maħlufa tal-Avukat Ġenerali għaliex dawn mhumiex fejjieda;

iv. **<u>Tilqa'</u>** l-ewwel talba tal-attriċi u tiddikjara li d-deċiżjoni tal-Avukat Ġenerali li ma turix jew ma tagħtix kopja tal-proċess verbali hija waħda nulla, invalida u bla effett skont

l-**artikolu 469B tal-Kap 12 tal-Liġijiet ta' Malta** minħabba li din ma kinitx motivata kif imiss; u

v. **<u>Tastjeni</u>** milli tqis it-tieni talba tal-attriċi għaliex din kisbet kopja tal-proċess verbali u għalhekk m'għadx hemm bżonn li tordna lill-Avukat Ġenerali terġa' tqis id-deċiżjoni tagħha;

L-ispejjeż tal-kawża għandhom jitħallsu kollha kemm huma mill-Avukat Ġenerali ladarba din il-kawża saret minħabba li l-Uffiċċju tagħha ma tax deċiżjoni kif kellha tkun.

Christian Falzon Scerri
Imħallef

Mary Josephine Musu
Deputat Reġistratur